

สรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 ขอสรุป

7.1.1 การดำเนินการศึกษา

ในการดำเนินการศึกษานี้ได้มีแนวความคิดที่ว่าถ้าจะต้องเข้าไปจัดหาแหล่งน้ำให้แก่มุมบ้านชนบทแล้ว ควรจะต้องทำการศึกษาค้นหาข้อมูลอะไรบ้าง จึงจะสามารถที่จะนำแหล่งน้ำที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านนั้นขึ้นมาพัฒนาได้ปริมาณที่เพียงพอแก่ความต้องการใช้น้ำขั้นพื้นฐาน คือ เพื่อการบริโภค อุปโภค การเลี้ยงสัตว์ ถ้าแหล่งน้ำนั้นมีศักยภาพที่เพียงพอแล้วก็นำมาพัฒนาเพื่อการเกษตรต่อไป นอกจากปริมาณน้ำที่พัฒนาจะเพียงพอแล้ว ชาวบ้านจะต้องเป็นผู้ใช้แหล่งน้ำที่ได้พัฒนานี้ด้วย

ในขั้นตอนเริ่มแรกของการดำเนินงานนี้ ได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดหาแหล่งน้ำขนาดเล็กจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่ได้จัดทำอยู่ เพื่อศึกษาดังขั้นตอนในการดำเนินงานว่าปฏิบัติงานเช่นไร จะต้องศึกษาค้นหาข้อมูลต่าง ๆ อะไรบ้าง ตลอดจนถึงการพิจารณาถึงความเหมาะสมของการดำเนินงาน จะเห็นว่าในแต่ละหน่วยงานนั้นโครงการต่าง ๆ จะเป็นไปกามที่ทางสำนักงานคณะกรรมการประสานงานและเร่งรัดการพัฒนาแหล่งน้ำ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นผู้จัดหาโครงการ ๆ ให้แก่หน่วยงานเพื่อมิให้โครงการต่างๆ นี้ซ้ำซ้อนงานกัน โดยแยกหรือคัดเลือกจากโครงการแหล่งน้ำที่ระบุและเสนอมาจากระดับหมู่บ้าน

ในการศึกษาหลักเกณฑ์ทางระบบนี้ ได้นำแนวความคิดจากการที่ได้กล่าวมาแต่ต้นว่าเป็นการนำแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานตามหลักวิชาการและวิศวกรรมระบบเข้ามารวมกัน โดยจะทำการศึกษากิจการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่มี คือ การรวบรวมข้อมูลที่จะต้องใช้ โดยแบ่งระบบย่อย ๆ และหาข้อมูลเข้า ข้อมูลเข้ามาจากแบบสอบถามที่จัดไว้แล้วเข้าไปในระบบย่อย ๆ ผลลัพธ์ของระบบสอบถามจะเป็นข้อมูลออก ซึ่งข้อมูลออกแต่ละอย่างของระบบย่อยนั้นจะถูกรวบรวมไว้ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วจึงหาโครงการ

เพื่อเลือก ในการพิจารณาโครงการเพื่อเลือกนั้นจะต้องดูองค์ประกอบต่าง ๆ ของข้อมูลที่
ได้มา เพื่อว่าโครงการเพื่อเลือกที่คัมภีร์นั้นจะเป็นโครงการที่เหมาะสม คือพัฒนาแล้วมีน้ำใช้
และชาวบ้านใช้ เมื่อได้โครงการเพื่อเลือกตามวัตถุประสงค์แล้ว จึงไปหาความเหมาะสม
ของโครงการ

ในการสำรวจในสนามนั้นจะใช้แบบสอบถามต่าง ๆ ในการสำรวจข้อมูลทางด้าน
สังคมเศรษฐกิจ แหล่งน้ำ โดยจะถามผู้ใหญ่บ้าน พระ ครู ซึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านนับถือ สำหรับ
ในการสำรวจทางแหล่งน้ำนั้น จะได้ทำผังหมู่บ้าน เพื่อแสดงตำแหน่งแหล่งน้ำต่าง ๆ ศึกษา
ศักยภาพของแหล่งน้ำแต่ละประเภท โดยอาจจะทำการวัดปริมาณน้ำ ขนาด เจาะดิน สำรวจ
สอบถามการใช้แหล่งน้ำแต่ละประเภทจากผู้ใช้น้ำ ความต้องการประเภทของแหล่งน้ำและ
ความต้องการของผู้ทำการศึกษารวมกัน จากนั้นจึงนำข้อมูลต่าง ๆ มาสรุปในแผนตาราง
การสำรวจแหล่งน้ำปัจจุบัน การจัดการแหล่งน้ำ แล้วทำการวิเคราะห์

7.1.2 การดำเนินงานของหน่วยงาน

ลักษณะการดำเนินงานของหน่วยงานเท่าที่ทำการศึกษามีสรุปได้โดยย่อ
ดังนี้

1. หน่วยงานที่ทำงานด้านพัฒนาแหล่งน้ำจะพยายามใช้ความรู้ทางวิศวกรรมแหล่ง
น้ำเสมอ เท่าที่ข้อมูลจะหาได้
2. การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำที่พัฒนาแล้วน้อยมาก เพราะขาดเจ้าหน้าที่ในการ
ดำเนินการกิจกรรมต่อเนื่อง
3. ระยะเวลาในการทำงานด้านเทคนิคของโครงการขนาดเล็กมักจะจำกัดเป็น
ส่วนมากเพราะต้องให้ทันในการก่อสร้างช่วงฤดูแล้ง
4. ไม่ได้ศึกษาถึงแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่ภายในหมู่บ้าน, ศักยภาพที่มีอยู่ และส่วนใหญ่
จะไม่มีแบบฟอร์มในการสำรวจพิจารณาโครงการในสนาม
5. บางหน่วยงานมีงานประจำตามโครงการต่าง ๆ อยู่แล้ว จึงถือว่างานขนาด
เล็กเป็นงานที่เสริมเข้ามาไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก

6. งานขนาดเล็ก เช่น อ่างเก็บน้ำ ถึงแม้ว่าจะ เป็นโครงการตามพระราชดำริ ซึ่งงบประมาณเกิน 4 ล้านบาทได้ แต่ก็ขาดการวางโครงการด้านแหล่งน้ำที่ดีพอ เพราะต้องเร่งในการก่อสร้างตัวเขื่อน หลังจากเขื่อนเสร็จแล้วจึงมาวางแผนการใช้น้ำ เพราะหน่วยงานต่าง ๆ อาจจะมีส่วนร่วม จึงขาดการวางแผนจัดหาที่ดีพอ ทำให้โครงการอาจมีปัญหาการใช้น้ำในภายหลังได้
7. บางหน่วยงานที่พิจารณาโครงการแหล่งน้ำ ยังขาดแคลนวิศวกรแหล่งน้ำ ในการศึกษาโครงการ และบางหน่วยงานได้มอบหมายงานให้แก่ส่วนงานที่ไม่ สันทัดด้านวิศวกรรมแหล่งน้ำ
8. หน่วยงานที่ไม่ใช่ดำเนินงานหลักด้านแหล่งน้ำโดยตรง เจ้าหน้าที่ด้านวิศวกรรม แหล่งน้ำไม่ได้รับการสนับสนุน จากตำแหน่งราชการให้สู่ระดับสูงได้ ประกอบ กับงบประมาณน้อย จึงทำให้เจ้าหน้าที่ต้องลาออกไปทำงานที่อื่นซึ่งดีกว่า
9. ค่าต่าง ๆ ในทางวิศวกรรมแหล่งน้ำจะใช้จ่ายจากตำราต่างประเทศ ซึ่งไม่มี ข้อมูลในบ้านเรา
10. งานขนาดเล็กส่วนใหญ่จะดำเนินการก่อสร้างให้ทุกโครงการเพราะเห็นใจ ในความเดือดร้อนของราษฎร
11. มีหน่วยงานพัฒนาแหล่งน้ำจำนวนมากเกินไป แต่จำเป็นที่จะต้องมีการใช้การ พัฒนาแหล่งน้ำนี้เป็นการจูงใจประชาชนให้ชอบหน่วยงานของตน
12. บางหน่วยงานโครงการขนาดเล็กสามารถที่จะดำเนินการให้ได้ดีแต่ถูกจำกัด ด้วยงบประมาณ (บางหน่วยงานได้ไม่ถึง 4 ล้านบาท) จึงไม่สามารถดำเนินงานได้ดี
13. งานพัฒนาแหล่งน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำ เขื่อนที่สร้างขึ้นไม่ได้ทำการสำรวจ ทางธรณีวิทยาใด ๆ เลยแม้เจาะดินสำรวจด้วย Hand Auger นอก จากเขื่อนที่สูงเกิน 10 เมตร จึงจะเจาะด้วยเครื่องมือสำรวจธรณีวิทยา

14. การเมืองทำให้แผนงานโครงการขนาดเล็กของหน่วยงานเปลี่ยนไป เพราะมาแทรกแผนงานที่ได้ออกไว้ จึงต้องดึงแผนงานบางส่วนออก ดังนั้นจึงไม่สามารถวางแผนโครงการในระยะยาวได้
15. หน่วยงานไม่ได้ติดตามดูแลซ่อมแซม เช่น บ่อบาดาล เป็นต้น

7.1.3 การดำเนินงานของชาวบ้าน

1. แหล่งน้ำเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับชาวบ้าน
2. การศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นการเสนอโครงการต่าง ๆ จึงต้องคำนึงในเรื่องนี้ด้วย เพราะจะมีปัญหาในการซ่อมแซม การบริหารงาน เป็นต้น
3. ชาวบ้านไม่ร่วมมือในการบำรุงรักษาซ่อมแซมที่รัฐบาลจัดทำให้
4. ชาวบ้านไม่สนใจในการช่วยตัวเอง ในการจัดหาแหล่งน้ำรอฟึ่งจากทางรัฐบาล
5. ชาวบ้านมีฐานะยากจน บางครั้งไม่มีเงินที่จะซ่อมแซมของที่รัฐบาลจัดทำให้ และดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้จัดทำให้
6. ชาวบ้านมีความเคยชินในการใช้แหล่งน้ำที่เคยใช้มาก่อน และรสนิยมในการดื่มน้ำที่มีรสถูกปากเป็นเวลานาน ดังนั้นจึงยากที่จะเปลี่ยนทัศนคตินี้

7.2 ผลของการศึกษา

จากผลของการศึกษาอาจจะกล่าวได้ดังนี้

1. การมีแบบสอบถามทำให้การสำรวจหาข้อมูลเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ไม่ต้องเสียเวลาในการคิดหาคำถามในการสัมภาษณ์ และสามารถที่จะหาข้อมูลอื่น ๆ ประกอบได้อีกด้วย

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้น จะต้องมาวิเคราะห์ถึงความถูกต้องหรือความเป็นไปได้ด้วย เพราะชาวบ้านไม่ทราบเรื่องต่าง ๆ ดีพอ
3. การศึกษาศักยภาพแหล่งน้ำยากที่จะประเมินได้ถูกต้อง เพราะข้อมูลต่าง ๆ ได้มาจากชาวบ้าน ถึงแม้จะได้ทำการจัดหา แต่ก็ยังเป็นเพียงประมาณเท่านั้น
4. ในการหาข้อมูลนั้น ถ้าเป็นชาวพื้นเมืองด้วยกันจะทำให้ได้ข้อมูลที่ดีขึ้น
5. ในการหาแนวทางเพื่อเลือกของโครงการนั้น ส่วนใหญ่จะถูกจำกัดในแง่ของปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดิน
6. ในการวิเคราะห์เชิงระบบนี้สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานจริงได้ สำหรับผู้ที่ประสบการณ์ในการทำงานด้านแหล่งน้ำขนาดเล็ก ถ้ามาใช้ในระบบนี้จะทำให้การพิจารณาโครงการต่าง ๆ เหมาะสมขึ้นอีกมาก

7.3 ข้อเสนอแนะ

7.3.1 หน่วยงาน

1. หน่วยงานควรจัดการอบรมในเรื่องการใช้น้ำของหมู่บ้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพราะมีโครงการขนาดเล็กจำนวนมากในปัจจุบันยังมีลักษณะการใช้น้ำไม่เหมาะสมและขาดประสิทธิภาพ
2. ควรมีการอบรมเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในการจัดหาแหล่งน้ำแก่ชาวบ้านให้มากขึ้น
3. บุคลากรผู้ทำงานด้านนี้ควรที่จะให้ความสนใจ ศึกษา เพื่อให้งานดีกว่านี้
4. ควรมีการประสานงานกันที่ดีกว่านี้เพื่อให้งานดำเนินไปได้ดีขึ้น
5. จังหวัดควรมีเจ้าหน้าที่ด้านแหล่งน้ำโดยตรงและให้มากพอเพื่อพิจารณาโครงการจากระดับล่าง (สภาตำบล) จะได้โครงการที่เหมาะสมมากขึ้น

6. เนื่องจากมีหน่วยงานที่ทำงานซ้ำซ้อนในการจัดหาน้ำให้ชาวบ้านจำนวนมาก ควรที่จะลดหน่วยงานต่าง ๆ ให้น้อยลง หรือหน่วยงานต่าง ๆ มีอยู่ แต่มีหน่วยงานหนึ่งทำหน้าที่ด้านแหล่งน้ำโดยตรงแก่หน่วยงานอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้หน่วยงานนั้นมีผลงานกับชาวบ้าน ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการพิจารณาโครงการ และการดำเนินงานต่าง ๆ คล่องตัวขึ้น
7. จังหวัดควรที่จะจัดทำผังหมู่บ้านของทุก ๆ หมู่บ้านไว้ว่ามีแหล่งน้ำประเภทอะไรบ้าง หน่วยงานไหนและจัดทำการศึกษาศักยภาพที่ได้ในปัจจุบันเป็นเช่นไร เพื่อเวลาจัดทำโครงการจะได้จัดทำให้กับหมู่บ้านที่ยังขาดแคลนมากกว่า ส่วนหมู่บ้านที่จัดการหาแหล่งน้ำนั้นแล้วให้ชาวบ้านพยายามใช้น้ำจากแหล่งน้ำนั้นให้มากที่สุด

7.3.2 การศึกษา

1. ควรที่จะได้ทำการศึกษาจากหมู่บ้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อระบบที่ได้แบบระบบที่สมบูรณ์มากขึ้น
2. ระบบที่ได้จัดทำนี้เป็นแนวความคิดเท่านั้น ในสภาพจริง ๆ การนำระบบนี้มาใช้งานก็สามารถทำได้ แต่เป็นการยากที่หน่วยงานจะได้นำไปใช้เพราะต้องอาศัยเวลาการสำรวจ การวิเคราะห์ เนื่องจากงานมีมากและคนน้อย
3. แบบฟอร์มต่าง ๆ อาจจะมีการปรับปรุงเพิ่มเติมได้อีกถ้าได้มีโอกาสศึกษาหลาย ๆ หมู่บ้าน
4. จากรูปแบบในรูปที่ 5-1 โดยเริ่มนโยบายจากระดับชาติสู่หมู่บ้านนั้น เราอาจจะพัฒนารูปแบบจากหน่วยงานสู่หมู่บ้านเลยก็ได้ เพื่อลดขั้นตอนในการดำเนินงาน และถ้าเป็นไปได้สำหรับหมู่บ้านที่พร้อมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ทางเทคนิควิชาการ ก็อาจจะพัฒนาในหมู่บ้านด้วยตนเองได้

